

รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์หมากแข้ง

การเตรียมความพร้อมสู่ "สังคมผู้สูงวัย" สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติคาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2567 ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างเต็มรูปแบบ ปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรครั้งสำคัญ คือ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยสัดส่วนจำนวนประชากรในวัยทำงานและวัยเด็กลดลง เนื่องจากอัตราการเกิดและอัตราการตายของประชากรลดลงอย่างต่อเนื่องทำให้ประชากรไทยโดยเฉลี่ยมีอายุยืนยาวขึ้น ซึ่งสถานการณ์ของประเทศไทยก็ดำเนินไปเช่นเดียวกับนานาประเทศ กล่าวคือการดำเนินนโยบายด้านประชากรและการวางแผนครอบครัวที่ประสบผลสำเร็จตลอดจนความก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมส่งผลให้คนไทยมีสุขภาพดีมีอายุยืนยาวขึ้นและมีโอกาสได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น มีความรู้และทักษะในการป้องกันและดูแลสุขภาพ ตลอดจนการวางแผนครอบครัวที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นซึ่งผลสำเร็จดังกล่าวทำให้ภาวการณ์เจริญพันธุ์และอัตราการเกิดมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างของประชากร กล่าวคือประชากรที่ อยู่ในวัยสูงอายุมิแนวโน้มเพิ่มขึ้นในขณะที่ประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานมีแนวโน้มที่ลดลง องค์การสหประชาชาติ (UN) ได้นิยามว่า ประเทศใดมีประชากร อายุ 60 ปีขึ้นไป เป็นสัดส่วนเกิน 10% หรืออายุ 65 ปีขึ้นไป เกิน 7% ของประชากรทั้งประเทศ ถือว่าประเทศนั้นได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) และจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโตสมบูรณ์ (Aged Society) เมื่อสัดส่วนประชากร อายุ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นเป็น 20% และอายุ 65 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นเป็น 14% โดยประเทศไทยได้นิยามคำว่า "ผู้สูงอายุ" ไว้ใน พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ว่าหมายถึง "ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป" การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของประชากรในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจกันเป็นอย่างมากทั้งในระดับชาติและในระดับโลก เนื่องจากมีผลกระทบอย่างกว้างขวางในระดับสหภาคได้แก่ ผลต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) รายได้ต่อหัวของประชากร การออมและการลงทุน งบประมาณของรัฐบาล การจ้างงานและผลิตภาพของแรงงาน และระดับคุณภาพ ได้แก่ ผลต่อตลาดผลิตภัณฑ์และบริการด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านการเงินและด้านสุขภาพ ปัจจุบันรัฐบาลไทยได้กำหนดให้การเตรียมความพร้อมสังคมไทยสู่สังคมผู้สูงอายุ เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และมีการจัดทำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) กองสวัสดิการสังคมจึงได้จัดเก็บข้อมูลสถานการณ์ผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์หมากแข้งขึ้น เพื่อการเตรียมความพร้อมสู่ "สังคมผู้สูงวัย"

คำนิยาม

ปัจจุบัน สหประชาชาติ (United Nations) ยังไม่มีนิยามที่แน่นอน ว่าอายุเท่าไร จึงจะเรียกว่าเป็น "ผู้สูงอายุ" (older/elderly person) แต่สหประชาชาติใช้อายุ 60 ปีขึ้นไปในการนำเสนอสถิติ ข้อมูล และตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ในขณะที่ ประเทศพัฒนาแล้วส่วนใหญ่ใช้อายุ 65 ปีขึ้นไป เป็นเกณฑ์ในการเรียก "ผู้สูงอายุ" สำหรับประเทศไทย กำหนดนิยาม "ผู้สูงอายุ" ไว้ในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 31

“ผู้สูงอายุ” หมายความว่า “บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปี บริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย” “ผู้สูงอายุ”² (older person) หมายถึง ผู้มีอายุ 60 ปีขึ้นไป • ผู้สูงอายุวัยต้น หมายถึง ผู้มีอายุ 60-69 ปี • ผู้สูงอายุวัยกลาง หมายถึง ผู้มีอายุ 70-79 ปี • ผู้สูงอายุวัยปลาย หมายถึง ผู้มีอายุ 80 ปีขึ้นไป “ประชากรสูงอายุ” หมายถึง ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป

“สังคมสูงอายุ” และ “สังคมสูงวัย” (aged society)

คำว่า “สังคมสูงอายุ” และ “สังคมสูงวัย” มีความหมายเหมือนกัน และใช้แทนกันได้

“สังคมสูงอายุ” (aged society) หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด (หรือประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 7)

“สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์” (complete-aged society) หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด (หรือประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 14)

“สังคมสูงอายุระดับสุดยอด” (super-aged society) หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด (หรือประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20)

โครงสร้างประชากรไทยแบ่งตามช่วงอายุ 3 กลุ่ม คือ

- ประชากรวัยเด็ก หมายถึง บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี
- ประชากรวัยแรงงาน หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 15-59 ปี
- ประชากรวัยผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป

ประชากรวัยพึ่งพิง หมายถึง วัยเด็กและผู้สูงอายุ

อัตราส่วนการเป็นภาระวัยผู้สูงอายุ หมายถึง อัตราส่วนของประชากรผู้สูงอายุต่อประชากรวัยแรงงาน

อัตราส่วนการเป็นภาระวัย หมายถึง อัตราส่วนของประชากรวัยพึ่งพิงต่อประชากรวัยแรงงาน

สถานการณ์ประชากรสูงอายุในประเทศไทย

ประชากรสูงอายุในประเทศไทย ในปี 2564 ประเทศไทยมีประชากรรวม 66.7 ล้านคน ประชากรสูงอายุของประเทศไทยได้เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็วมาก เมื่อ 50 ปีก่อน ประเทศไทยมีผู้สูงอายุไม่ถึง 2 ล้านคน แต่ในปี 2564 จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มเป็น 12.5 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 19 ของประชากรทั้งหมด

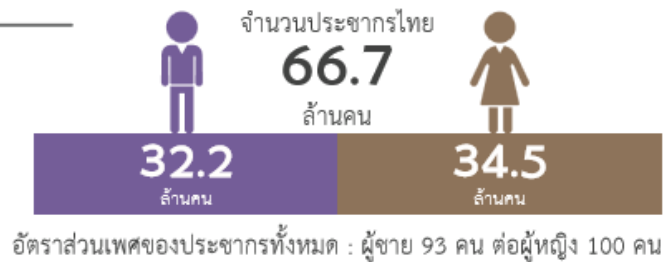
ประเทศไทยกำลังจะกลายเป็น "สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์" ภายในปี 2565 นี้

ในอีก 20 ปีข้างหน้า ประชากรรวมของประเทศไทยจะเพิ่มช้าลง อัตราเพิ่มประชากรจะลดต่ำลงจนถึงขั้นติดลบ แต่ประชากรสูงอายุจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ประชากรยังมีอายุสูงยิ่งเพิ่มขึ้นเร็ว ในขณะที่ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปจะเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 4 ต่อปี ผู้สูงอายุวัยปลาย 80 ปีขึ้นไป จะเพิ่มด้วยอัตราเฉลี่ยถึงร้อยละ 7 ต่อปี

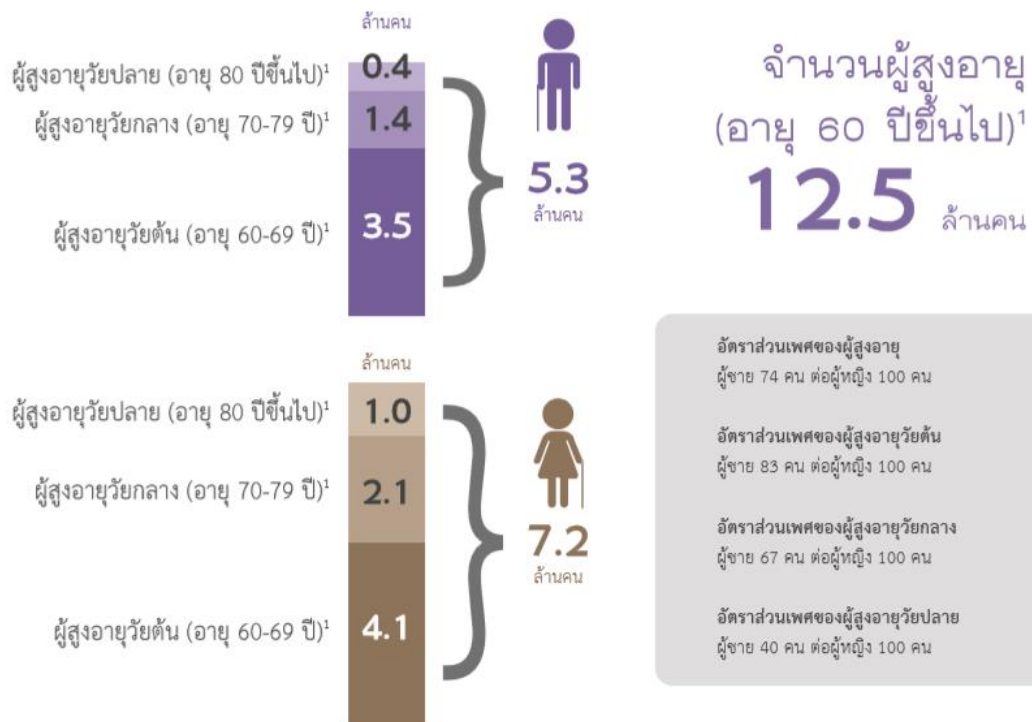
ข้อมูล สถิติที่สำคัญเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ปี 25646 ที่มา: สถานการณ์ผู้สูงอายุ พ.ศ.2564 มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.).

สถานการณ์ผู้สูงอายุของประเทศไทย พ.ศ. 2564

ประชากรไทย

ผู้สูงอายุ

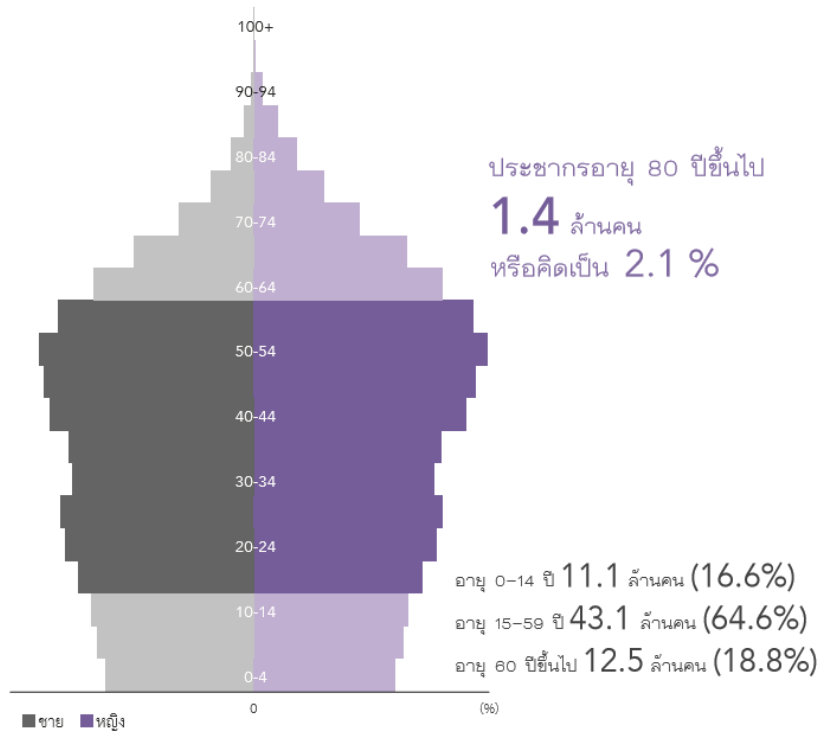

ที่มา: สถานการณ์ผู้สูงอายุ พ.ศ.2564 มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.).

(https://ipsr.mahidol.ac.th/post_research/situation-of-the-thai-older-persons-2021/)

ปิรามิดประชากรไทย พ.ศ. 2564

มีประชากรจำนวน **66.7** ล้านคน

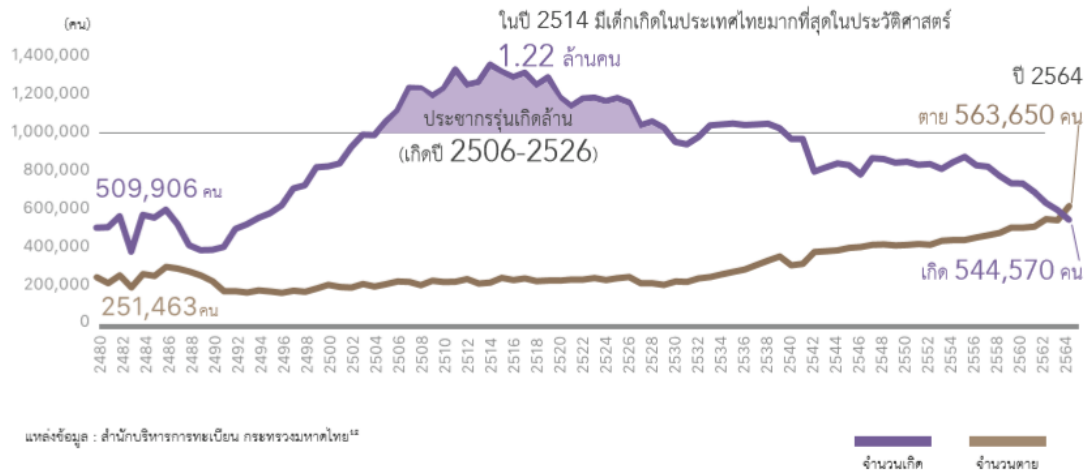
อัตราส่วนเพศ

กระบวนการทางประชากร ที่นำไปสู่การสูงอายุของประชากร

- การลดลงของภาวะเจริญพันธุ์
- การลดลงของภาวะการณ้ตาย
- การลดลงของภาวะการณ้เกิด

จำนวนคนเกิดและคนตายของประชากรไทย พ.ศ. 2480-2564

เหตุผลที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการคาดหวังให้เข้าไปมีบทบาทในการดูแล เกื้อหนุนผู้สูงอายุ

1. ผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ความต้องการ การเกื้อกูล สนับสนุน เพิ่มสูงขึ้น
2. การสนับสนุนของครอบครัวไม่เพียงพอด้วยสาเหตุ ดังนี้
  - 1) ครัวเรือนเดี่ยว
  - 2) บุตรลดลง
  - 3) ผู้หญิงต้องทำงานนอกบ้านมากขึ้น
  - 4) การขยายตัวของเมือง
  - 5) วัฒนธรรม ทักษะคติ ความรู้ใหม่ๆ เปลี่ยนแปลง
3. เป็นภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542
4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใกล้ชิดและรู้ความต้องการของผู้สูงอายุ รู้ปัญหาและความต้องการ ของคนในท้องถิ่นได้ทั่วถึง และยังมีโอกาสที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาแก้ปัญหา

สถานการณ์ผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์หมากแข้ง

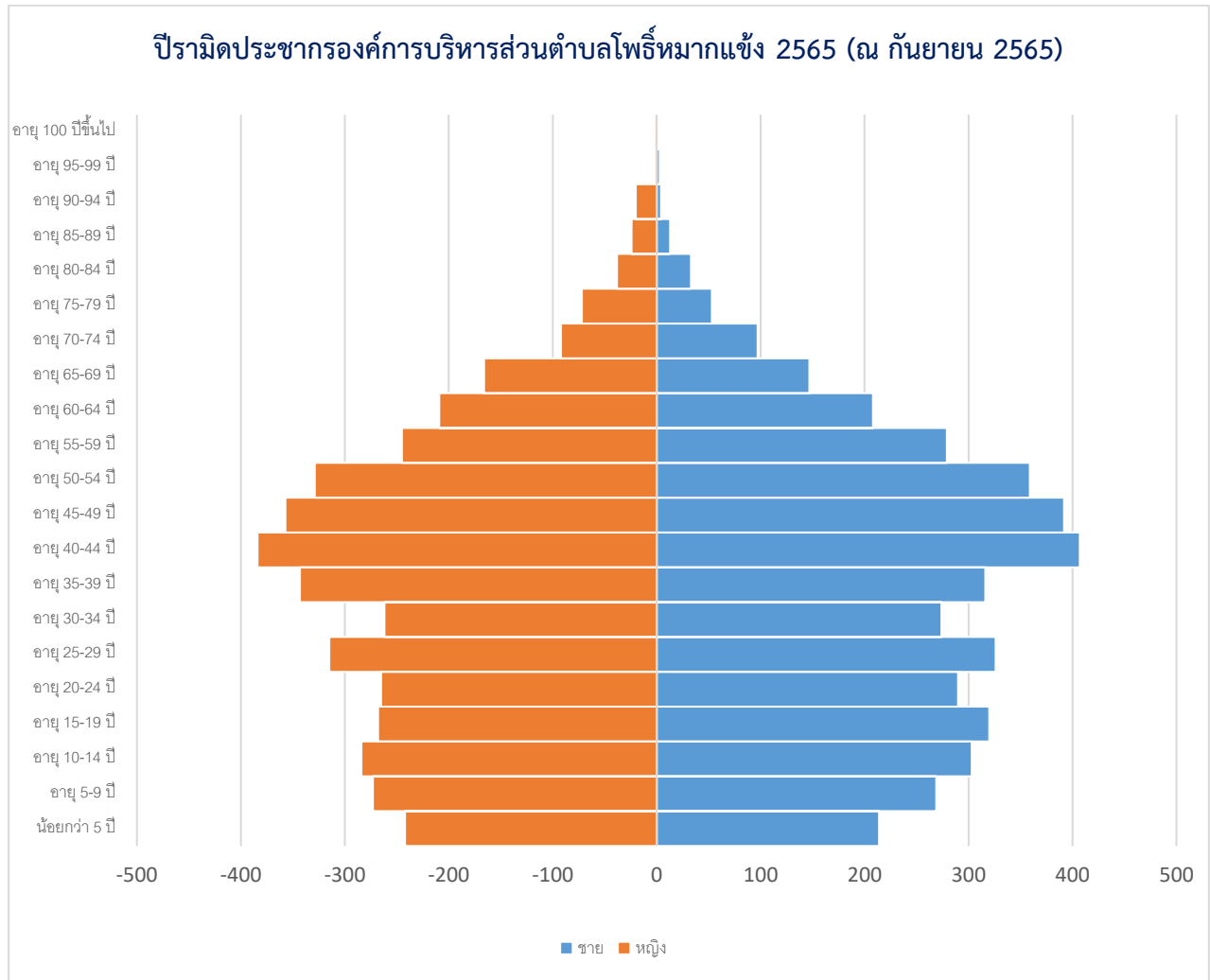
ประชากรรายอายุ
แยกตามจำนวนประชากรที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน มีสัญชาติไทย
จังหวัดบึงกาฬ อำเภอเมืองโขงหลง ตำบลโพธิ์หมากแข้ง
ข้อมูลเดือน กันยายน 2564

พื้นที่	ชาย	หญิง	รวม
ยอดรวมทั้งหมด	4,292	4,154	8,446
อายุน้อยกว่า 1 ปี	40	50	90
อายุ 1	43	38	81
อายุ 2	39	60	99
อายุ 3	48	46	94
อายุ 4	49	48	97
อายุ 5	45	59	104
อายุ 6	42	44	86
อายุ 7	58	58	116
อายุ 8	76	62	138
อายุ 9	61	64	125
อายุ 10	57	56	113
อายุ 11	57	54	111
อายุ 12	59	57	116
อายุ 13	68	58	126
อายุ 14	74	60	134
อายุ 15	68	58	126
อายุ 16	54	57	111
อายุ 17	50	52	102
อายุ 18	72	43	115
อายุ 19	64	54	118
อายุ 20	55	55	110
อายุ 21	56	49	105
อายุ 22	53	48	101
อายุ 23	63	54	117
อายุ 24	69	65	134
อายุ 25	58	62	120
อายุ 26	64	50	114
อายุ 27	61	66	127
อายุ 28	73	66	139
อายุ 29	62	60	122
อายุ 30	39	53	92
อายุ 31	61	59	120
อายุ 32	60	43	103
อายุ 33	51	46	97
อายุ 34	58	65	123
อายุ 35	58	55	113
อายุ 36	61	67	128
อายุ 37	76	76	152
อายุ 38	65	77	142
อายุ 39	78	76	154
อายุ 40	88	69	157
อายุ 41	79	75	154
อายุ 42	81	84	165
อายุ 43	80	85	165
อายุ 44	71	74	145
อายุ 45	89	74	163
อายุ 46	73	81	154
อายุ 47	81	60	141
อายุ 48	81	61	142

พื้นที่	ชาย	หญิง	รวม
อายุ 49	75	65	140
อายุ 50	79	74	153
อายุ 51	66	64	130
อายุ 52	72	63	135
อายุ 53	68	65	133
อายุ 54	73	63	136
อายุ 55	51	52	103
อายุ 56	56	45	101
อายุ 57	55	42	97
อายุ 58	51	46	97
อายุ 59	53	49	102
อายุ 60	47	45	92
อายุ 61	35	40	75
อายุ 62	42	38	80
อายุ 63	29	37	66
อายุ 64	38	39	77
อายุ 65	31	34	65
อายุ 66	33	35	68
อายุ 67	27	32	59
อายุ 68	24	30	54
อายุ 69	21	22	43
อายุ 70	24	21	45
อายุ 71	17	20	37
อายุ 72	17	18	35
อายุ 73	22	14	36
อายุ 74	13	15	28
อายุ 75	12	17	29
อายุ 76	13	17	30
อายุ 77	11	12	23
อายุ 78	7	15	22
อายุ 79	16	16	32
อายุ 80	8	7	15
อายุ 81	8	7	15
อายุ 82	7	3	10
อายุ 83	2	6	8
อายุ 84	5	9	14
อายุ 85	1	6	7
อายุ 86	4	3	7
อายุ 87	2	7	9
อายุ 88	1	3	4
อายุ 89	1	11	12
อายุ 90	1	2	3
อายุ 91	1	3	4
อายุ 92	1	4	5
อายุ 93	0	0	0
อายุ 94	1	0	1
อายุ 95	1	1	2
อายุ 96	1	0	1
อายุ 97	0	1	1
อายุ 98	0	0	0
อายุ 99	0	0	0
อายุ 100	0	1	1
อายุมากกว่า 100 ปี	1	2	3

ข้อมูลจาก สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง

(<https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/view>)

จากภาพพบว่า ปิรามิดมีฐานแคบลง เนื่องมาจากสัดส่วนของประชากรวัยเด็กลดลงเรื่อยๆ เนื่องจากอัตราการเกิดลดลง ในขณะที่ส่วนบนของปิรามิดขยายกว้างขึ้นเรื่อยๆ ประชากรวัยแรงงานซึ่งอยู่ส่วนกลางของปิรามิดได้เคลื่อนตัวไปสู่อายุที่สูงขึ้น ในขณะที่เดียวกันประชากรวัยสูงอายุก็มีสัดส่วนสูงขึ้นด้วย เนื่องมาจากคน ยุค baby boom ได้เคลื่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ ประกอบกับประชากรมีอายุยืนยาวขึ้น

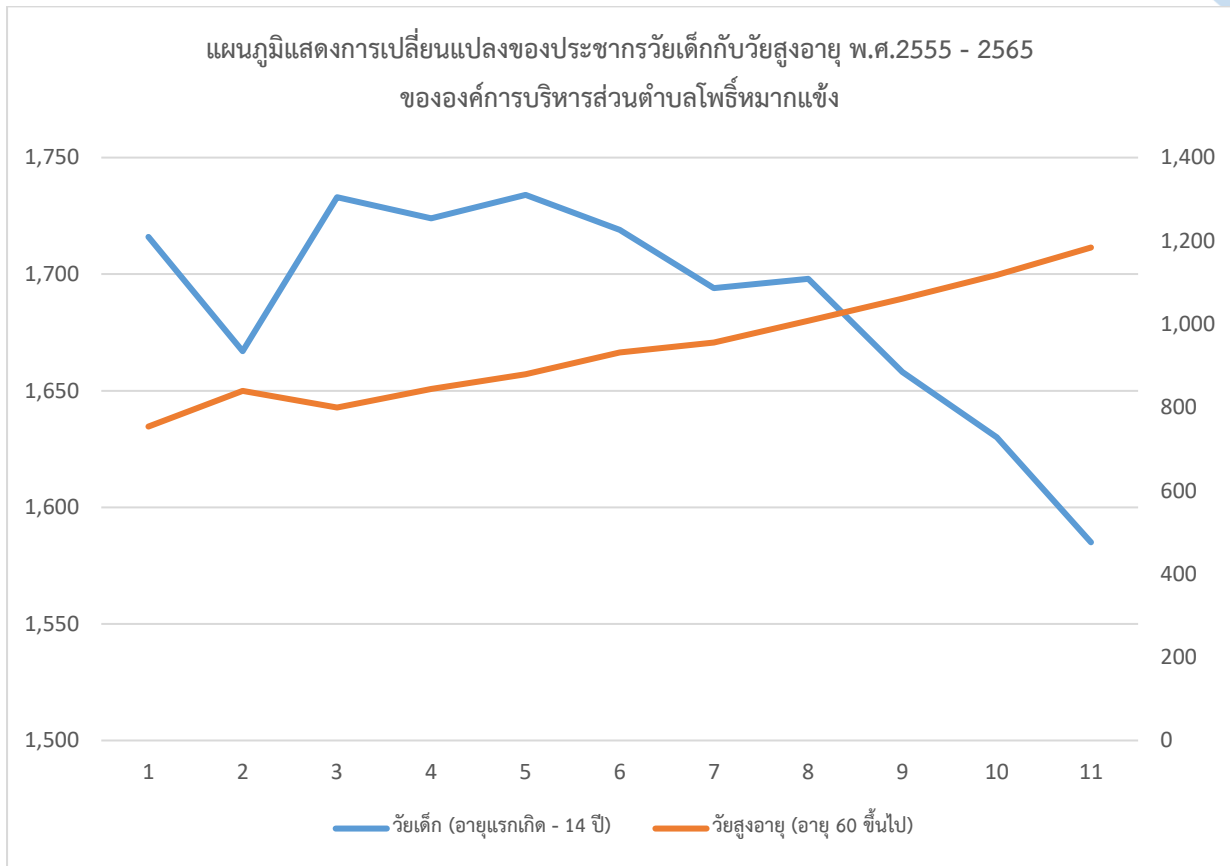

ตารางข้อมูลโครงสร้างประชากรขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์หมากแข้ง ณ กันยายน 2565

โครงสร้างประชากร	ชาย	หญิง	รวม	คิดเป็นร้อยละของประชากรในพื้นที่
ประชากรวัยเด็ก อายุต่ำกว่า 15 ปี	816	814	1,630	19.30
ประชากรวัยแรงงาน อายุ 15-59 ปี	2,951	2,747	5,698	67.46
ประชากรวัยผู้สูงอายุ อายุ 60 ปีขึ้นไป	525	593	1,118	13.24
รวมประชากรในพื้นที่	4,292	4,154	8,446	

จากตารางพบ

1. ประชากรขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์หมากแข้ง ได้เข้าสู่ “สังคมสูงอายุ” โดยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 13.24 ซึ่งมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรในพื้นที่
2. อัตราส่วนการเป็นภาระวัยผู้สูงอายุ ซึ่งหมายถึงอัตราส่วนของประชากรผู้สูงอายุต่อประชากรวัยแรงงาน คิดเป็นร้อยละ 19.62
3. อัตราส่วนการเป็นภาระวัย ซึ่งอัตราส่วนของประชากรวัยพึ่งพิง (วัยเด็กและวัยผู้สูงอายุ) ต่อประชากรวัยแรงงาน คิดเป็นร้อยละ 48.23
4. สัดส่วนผู้สูงอายุ ต่อ วัยแรงงาน เท่ากับ 1 : 5.10 ซึ่งหมายถึง ผู้สูงอายุ 1 คน จะอยู่ในความดูแลของวัยทำงาน 5.10 คน
5. สัดส่วนวัยพึ่งพิง ต่อ วัยแรงงาน เท่ากับ 1 : 2.07 ซึ่งหมายถึง วัยพึ่งพิงซึ่งได้แก่กลุ่มวัยสูงอายุและวัยเด็ก 1 คน จะอยู่ในความดูแลของวัยทำงาน 2.07 คน

จากภาพพบว่า จำนวนประชากรวัยเด็กในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์หมากแข้งมีจำนวนที่ลดลงเรื่อยๆและตั้งแต่ปี 2562 เป็นต้นมาจำนวนได้ลดลงอย่างรวดเร็ว แต่ในทางกลับกันพบว่าจำนวนประชากรกลุ่มผู้สูงอายุกลับมีจำนวนเพิ่มขึ้น

ตารางแสดงอัตราผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์หมากแข้ง ที่ได้รับเบี้ยยังชีพ ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2565

ช่วงอายุ	เงินเบี้ยยังชีพที่ได้รับ	จำนวนผู้สูงอายุ	จำนวนผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพ	ร้อยละของผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพ
60-69 ปี	600 บาท	679	671	98.82
70-79 ปี	700 บาท	317	270	85.17
80-89 ปี	800 บาท	101	86	85.15
90 ปีขึ้นไป	1,000 บาท	21	16	76.19
รวม		1,118	1,043	93.29

จากตารางพบว่า ผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์หมากแข้ง ได้รับสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 93.29

บทสรุป/ข้อเสนอแนะ

1. สำหรับปัญหาด้านโครงสร้างประชากรขณะนี้ นอกจากอัตราการเกิดใหม่จะน้อยลง อัตราการเกิดที่เกิดขึ้นก็ไม่ได้คุณภาพ กล่าวคือ กลุ่มที่พร้อมจะมีลูก จะไม่มีลูก แต่ส่วนกลุ่มที่มีลูก จะเป็นกลุ่มที่ไม่มีความพร้อม เช่น คุณแม่วัยใส ดังนั้น ควรส่งเสริมการเกิดควรเน้นส่งเสริมการเกิดที่มีคุณภาพ และป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นโดยการสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของการตั้งครรภ์ก่อนวัยสมควร และให้ความรู้การป้องกัน
2. การที่สังคมสูงวัยเร็วขึ้นเพราะสัดส่วนเด็กลดลง ประชากรในวัยทำงานลดลง และถ้ามีแรงงานน้อยลง ฐานภาษีก็จะลดลงเช่นกัน เนื่องจากกำลังสำคัญที่จะมาเป็นผลิตก็จะลดลง แต่ในขณะที่คนที่อยู่ในวัยพึ่งพิง จะเพิ่มมากขึ้น ซึ่งคนในกลุ่มนี้ต้องการสวัสดิการต่างๆ มากขึ้น สวนทางกับภาษีที่จะมีน้อยลง เพราะกลุ่มที่จะจ่ายภาษีนี้น้อยลง อาจจะทำให้ภาษีไม่พอที่จะมาจัดสรรสวัสดิการของรัฐ
3. การเตรียมความพร้อมของประชาชนก่อนเข้าวัยผู้สูงอายุจำเป็นต้องมีความสำคัญ โดยการส่งเสริมให้ประชาชนมีหลักประกันรายได้เพื่อวัยผู้สูงอายุ อาทิ เบี้ยยังชีพ กองทุนสวัสดิการชุมชน | กองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) การส่งเสริมวินัยในการออม การทำบัญชีครัวเรือน และการปลูกจิตสำนึกให้คนตระหนัก ถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ
4. สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุควรมีการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ โดยการส่งเสริมสุขภาพและป้องกัน การเจ็บป่วย และดูแลตนเอง เบื้องต้น การส่งเสริมการรวมกลุ่มและ สร้างความเข้มแข็งขององค์กร ผู้สูงอายุ การฝึกอาชีพ และจัดหางาน ให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถ การสนับสนุนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ เช่น ประกาศเกียรติคุณผู้สูงอายุที่เป็นตัวอย่าง ของสังคม การส่งเสริมให้เกิดคลังปัญญาผู้สูงอายุ การส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ เป็นต้น